

ŠIFRA
TEKMOVALKE/TEKMOVALCA

Selekcijsko tekmovanje s področja zgodovine za učenke in učence 8. in 9. razreda
osnovne šole

VISOKI IN POZNI SREDNJI VEK NA SLOVENSKEM

DRŽAVNA STOPNJA TEKMOVANJA

7. 3. 2024

Naloga	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9	10.	11.
Možno št. točk	4	5	4	4	5	4	5	4	5	5	5
Doseženo št. točk											

Draga tekmovalka, dragi tekmovalec!

V pripravi na letošnje državno tekmovanje s področja zgodovine si poglobil/poglobila in razširil/razširila znanje o dogajanju na slovenskem ozemlju v visokem in poznem srednjem veku.

Naloge v pisnem preizkusu znanja pozorno preberi, razmisli in jih reši.

Piši z nalivnim peresom ali s kemičnim svinčnikom. Če se zmotiš, odgovor prečrtaj in napiši na novo.

Pisni preizkus znanja obsega 11 nalog. Število točk, ki jih lahko dosežeš, je 50.

Čas reševanja je 60 minut.

Želimo ti veliko uspeha.

Državna tekmovalna komisija

1. naloga (4 točke)

4	
---	--

Reši nalogo.

Po vzoru Frankov so tudi nemški vladarji ob svoji meji ustanovili mejne grofije ali marke, njihovo varovanje pa so zaupali posameznikom, ki so bili spretni in izurjeni v vojskovanju.

a) Kaj so z vidika upravljanja svojih posesti dobili mejni grofje v zameno za varovanje meja? (1 točka)

b) Razloži, na osnovi česa lahko sklepamo, da mejne grofije niso bile nujno stalna upravna oblika in da njihov obseg ni bil natančno opredeljen. (1 točka)

c) Preberi besedilo in napiši, na kakšen način so nemški vladarji do sredine 11. stoletja obdržali oblast in nadzor nad vzhodnoalpskim prostorom. (1 točka)

»Po izumrtju vladarske rodbine Salijcev (1125) so nemški kralji vse teže uveljavljali svojo oblast. /.../ Nekdaj delegirane funkcije vojvod in mejnih grofov, na katerih so se hitro menjavali posamezni plemiči, so postajale vedno pogostejše dedne in so ostajale v domeni ene same rodbine. /.../ To se je hitro odrazilo tudi v upravljanju države. V nemškem kraljestvu se je začel proces, ki ga po navadi označujemo kot doba /.../ partikularizacije.«

(Vir: Mlinar, J. (2023). Zgodovinske dežele na Slovenskem in njihovo plemstvo. V: *Zgodovina v šoli*, št. 2., str. 8–9.)

č) Na kaj se v besedilu nanaša izraz *partikularizacija*?

Obkroži črko pred pravilnim odgovorom. (1 točka)

- A Na zemljiško odvezo.
- B Na zemljiško razdrobljenost.
- C Na zemljiško dajatev.
- Č Na zemljiško funkcijo.

2. naloga (5 točk)

5	
---	--

Reši nalogo.

Srednjeveško Sveto rimsko cesarstvo nacionalne politike v današnjem smislu ni vodilo.

a) *Obkroži črko pred pravilnim nadaljevanjem povedi.* (1 točka)

Sveto rimsko cesarstvo je v srednjem veku obstajalo kot

- A večjezična in večetnična skupnost.
- B večnacionalna in večjezična skupnost.
- C večdržavna in večpolitična skupnost.

b) Prebivalci, ki so se na današnje slovensko ozemlje naselili v času srednjeveške kolonizacije, so se dokaj hitro asimilirali. Kako so se kazale posledice asimilacije? (1 točka)

c) V poznem srednjem veku sta se v vzhodnoalpskem prostoru oblikovala dva precej homogena etnična bloka. Med seboj sta ustvarila jezikovno mejo. (2 točki)

Poimenuj proces, ki je vplival na oblikovanje te meje

- na severu: _____,
- na jugu: _____.

č) Do kdaj je na tem prostoru meja med etničnima blokoma ostala stabilna? (1 točka)

3. naloga (4 točke)

4	
---	--

Reši nalogo.

V 12. stoletju se je zaradi družbenih sprememb visokemu plemstvu pridružilo nesvobodno nižje plemstvo.

a) Katera omenjena skupina plemstva je bila številnejša? (1 točka)

b) Napiši slovanski izraz, ki se je v 15. stoletju uveljavil za nesvobodno nižje plemstvo v Istri. (1 točka)

c) Navedi primer, ki dokazuje, da je gospod lahko posegal v zasebno življenje nesvobodnega plemiča. (1 točka)

č) *Obkroži črko pred pravilnim nadaljevanjem povedi.* (1 točka)

Nesvobodno nižje plemstvo se je postopoma izenačilo s starim visokim plemstvom in je kasneje predstavljalo jedro

- A deželnih stanov.
- B deželnega ročina.
- C deželnih grbov.
- Č deželnih meja.

4. naloga (4 točke)

4	
---	--

Reši nalogo.

Nastanek dežel, na čelu katerih so bili deželni knezi, je bil povezan z oblikovanjem enotnega deželnega plemstva.

a) Napiši, kateri vrsti oblasti je v svojih rokah imel deželni knez. (1 točka)

b) Sčasoma so se oblikovale tudi službe, ki so deželnemu knezu pomagale upravljati deželo. Opiši vlogi deželnega glavarja in deželnega vicedoma. (2 točki)

c) Koroška je deželno enotnost dosegla mnogo kasneje kot ostale dežele. Katerega leta je dosegla svojo deželno enotnost?

Obkroži črko pred pravilnim odgovorom. (1 točka)

- A Leta 1435.
- B Leta 1535.
- C Leta 1635.

5. naloga (5 točk)

5	
---	--

Dane trditve so povezane z nastajanjem zgodovinskih dežel na Slovenskem in njihovim plemstvom.

Če je trditev pravilna, obkroži DA, če trditev ni pravilna, obkroži NE.

Madžarski vpadi v Srednjo Evropo so se končali z zmago nemškega kralja Otona I. ob reki Lech pri Augsburgu. DA NE

Freisinška škofija je bila po letu 1004 lastnica okolice Bleda in Bohinja. DA NE

Iz rodu sv. Heme Krške naj bi izšli Višnjegorski grofje, Vovbrški grofje, svobodni Žovneški in Goriški grofje. DA NE

Albreht II. Habsburški je leta 1338 kranjskemu plemstvu potrdil privilegije oz. pravice. DA NE

Obmorska mesta Istre so bila pod Beneško republiko, notranjost Istre pa pod Goriškimi grofi. DA NE

6. naloga (4 točke)

4	
---	--

Oglej si sliko reliefa, ki prikazuje življenje Heme Krške, in reši nalogo.

a) Razloži, zakaj lahko trdimo, da relief na sliki prikazuje čas po smrti Viljema II., mejnega grofa v Savinjski krajini. (1 točka)

(Vir: Štih, P., Simoniti, V. in Vodopivec, P. (2016). *Slovenska zgodovina: od prazgodovinskih kultur do začetka 21. stoletja*. Ljubljana: Modrijan, str. 91.)

b) V katerem zgodnjem fevdalnem središču na Koroškem je bilo težišče posesti Heminega rodu? (1 točka)

c) Leta 1043 je Hema ustanovila ženski samostan v Krki na Koroškem. Kaj je kasneje nastalo na tem mestu? (1 točka)

č) Kdo je prednik Žovneških, ki je izhajal iz rodu Heme Krške?

Obkroži črko pred pravilnim odgovorom. (1 točka)

- A Waltuni.
- B Viljem I.
- C Askvin.
- Č Starhand II.

7. naloga (5 točk)

5	
---	--

Reši nalogo.

Žovneški oz. Celjski veljajo za eno najpomembnejših plemiških rodbin na Slovenskem.

a) Obkroži črko pred pravilnim nadaljevanjem povedi. (1 točka)

Za prvega prednika Žovneških štejemo

- A Ruperta I.
- B Otona I.
- C Gebharda I.

b) Do začetka 14. stoletja je žovneška alodialna posest obsegala le dva gradova in dva stolpa v Savinjski dolini. Poimenuj gradova, ki so ju Žovneški imeli v lasti v tem času. (1 točka)

c) Poimenuj gospodstvo, ki so ga Žovneški pridobili po izumrtju Vovbrških. (1 točka)

č) Preberi besedilo in izpiši tri strategije, s katerimi so se Žovneški v nekaj desetletjih teritorialno in gospodarsko izjemno povečali. (1 točka)

»Friderik I. /.../ je bil /.../ začetnik agresivne grajske politike, ki je v nekaj desetletjih izjemno povečala družinsko teritorialno in ekonomsko bazo. Temeljila je na spretni in drzni politiki (zavezništva), vojaški moči in izjemno uspešnem finančnem poslovanju. Prva prelomnica je bilo 1322 izumrtje Vovbrških; Friderik je bil kot nečak zadnjega grofa Hermana eden glavnih pretendentov na dediščino.«

(Vir: Kosi, M. (2013). Celjski. *Slovenska biografija*. Slovenska akademija znanosti in umetnosti, Znanstvenoraziskovalni center SAZU. Dostopno na: <https://www.slovenska-biografija.si/rodbina/sbi1023780/#novi-slovenski-biografski-leksikon> [14. 2. 2024].)

d) Napiši, kateri del vovbrške srednjeveške dediščine je vključen v današnjem slovenskem državnem simbolu. (1 točka)

8. naloga (4 točke)

4	
---	--

Reši nalogo.

Herman II. Celjski je s povezavo s kraljem Sigismundom Luksemburškim težišče celjske politike prenesel na Ogrsko in Hrvaško.

a) Pojasni, kaj je prispevalo k njunemu tesnemu političnemu zavezništvu. (1 točka)

b) Razloži, kako sta nastalo zavezništvo sorodstveno nadgradila. (1 točka)

c) Herman II. je bil kot kraljevi zastopnik pogosto gost na tujih dvorih. Katero pomembno službo je opravljal v imenu kralja? (1 točka)

č) Leta 1436 so Celjski dosegli pokneženje in s tem prejeli pravico do novčnega in rudniškega regala. Pojasni, katere pravice so s tem prejeli. (1 točka)

9. naloga (5 točk)

5	
---	--

Oglej si slike in reši nalogo.

Barbara Celjska med ženskami velja za najaktivnejšo vladarico poznega srednjega veka.

(Vir: Barbara Celjska v zbirki Meister der Chronik des Konzils von Konstanz. Dostopna na: https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/1/15d/Meister_der_Chronik_des_Konzils_von_Konstanz_001-cropped.jpg?uselang=sl [14. 2. 2024].)

a) Na katerem pomembnem cerkvenem dogodku je upodobljena Barbara Celjska? (1 točka)

b) Malo pred tem dogodkom je bila okronana za nemško kraljico. Napiši, ob kateri obletnici kronanja je Banka Slovenije izdala spominski kovanec za 2 evra. (1 točka)

(Vir: Spominski kovanec Barbare Celjske za 2 evra. Banka Slovenije. Avtor dizajna: studiobotas d.o.o., Ljubljana. Dostopno na: https://bankaslovenije.blob.core.windows.net/uploaded/legacy-images/Barbara%20Celjska_velika.jpg [14. 2. 2024].)

c) Barbara je bila kraljica še dveh kraljevin. Poimenuj ju. (1 točka)

č) Katedrala sv. Vida v Pragi je imela pomembno vlogo v Barbarinem življenju. Katera dva dogodka, povezana z njo, sta se odvila v tej katedrali? (2 točki)

10. naloga (5 točk)

5	
---	--

Reši nalogo.

Sprva je bila Barbara Celjska prikazana kot pozitivna osebnost, kasneje se je ta podoba spremenila.

a) Zakaj so se prikazi o Barbari Celjski začeli spreminjati? (1 točka)

b) Poimenuj znamenitega pisca, ki jo je v zgodovinopisju predstavil v negativni podobi, in utemelji, zakaj so mu ljudje verjeli. (2 točki)

c) Katerega izmed članov celjske rodbine je isti pisec tudi zelo negativno prikazal? (1 točka)

č) Sodobna znanstvena spoznanja so ovrgla številne negativne mite in legende o Barbari Celjski. Katera sodobna avtorica jo je v svojem delu *Barbara Celjska – Črna kraljica* prikazala v pozitivni luči? (1 točka)

Obkroži črko pred pravilnim odgovorom.

- A Josipina Turnograjska.
- B Ana Wambrechtsamer.
- C Daniela Dvořáková.

11. naloga (5 točk)

5	
---	--

Preberi besedilo in reši nalogo.

/.../ Že naslednje leto je izbruhnila kruta vojna s Friderikom, ki je s prekinitvami trajala do 1443 in prinesla precejšnje opustošenje v Posavinju, Posotelju in na Kranjskem. Porušenih je bilo več deset gradov in stolpov, nekateri trajno /.../).

(Vir: Kosi, M. (2013). Celjski. *Slovenska biografija*. Slovenska akademija znanosti in umetnosti, Znanstvenoraziskovalni center SAZU. Dostopno na: <https://www.slovenska-biografija.si/rodbina/sbi1023780/#novi-slovenski-biografski-leksikon> [14. 2. 2024].)

a) S kom so se Celjani zapletli v spor, ki je prerastel v vojno? (1 točka)

b) Pojasni vzrok za ta spor. (1 točka)

c) Vojna je trajala več let. Katerega leta se je pričela? (1 točka)

č) Kako se je spor končal in kako je to vplivalo na nadaljnjo usodo Celjske rodbine? (2 točki)
